

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo trispodna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1-, 2- oz. 3krat. za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Koroška — izgubljena? — Duhovščina in mi. Politični abecednik. — O pomenu in nalogi gledališča. Štajersko: Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Aut — Aut. Razno. — Kranjsko: Razno. — Prosveta: — Poziv na usmiljena srca. — Gospodarstvo. — Listek: Godec Šimen. — Marzeljeza.

Koroška — izgubljena?

Načrt volilni preosnovi, kakor ga je vzprejel drž. zbor, ni Slovencev nikjer tako silno udaril, tako občutno zadel kakor na Koroškem. Uradna števila izkazuje na Koroškem 90.600 Slovencev, v resnici jih je krog 120.000. Izmed teh pa jih pride po novem načrtu le 37.600 do tega, da si v najboljšem slučaju izvolijo svojega poslanca. Ostalih 60—70.000 Slovencev so umetno porazdelili na osem volilnih okrajev tako, da so jih povsodi potisnili v absolutne manjšine. Vsi koroški Slovenci stanujejo kompaktno, prebivajo v pretežni večini skupno, tako da ne bi bilo nič lažjega kakor za to kompaktno množico ustvariti dva volilna okraja. Ako vlada vzlic temu tega ni hotela storiti, je le dokazala, da je stoječa v službi nemške ljudske stranke hotela, siloma hotela delati slovenskemu narodu — krivico. Da nas tako vladanje ne sme navdušiti, je naravno, kakor je naravno, da taki vladi ne moremo kazati simpatij, kaj še ljubezni. Da pa nimamo na drugi strani vzrokov dovolj, pozdravljati in vzprejeti volilno preosnovo uvajajočo v naše javno življenje načelo splošne in enake volilne pravice, smo na tem mestu že dokazali. Le politična kratkovidnost ali pa strankarske ali osebne koristi zamorejo trditi kaj drugega.

Po onem usodepolnem glasovanju v drž. zboru dne 1. t. m. so nekateri naših časopisov prinašali dolge članke z napisi „Koroška — iz-

gubljena“. Nad „tužnim Korotanom“ so pretakali gorke solze; ob „politični smrti“ koroških Slovencev stoje malodušni pogrebci žalostno povešenih glav.

Zakaj Koroška — izgubljena? Dajte nam odgovor. Samo zatagadelj, ker za nekaj časa ali recimo v doglednem času ne bodo imeli svojega poslanca? Stodvajset tisoč Slovencev bi se reklo utopiti v žlici vode, ako naj jih rešuje eden drž. poslanec. Nikakor ne podcenjujemo vpliva na politično vzgojo narodovo, ki ga imajo volitve. Tudi vemo ceniti zaslombo, ki jo ima narod v svojem drž. poslancu. Toda eden poslanec še ne daje narodu življenja ali smrti. Življenje je v narodu samem in sto in sto drugih činiteljev je, ki ga ohranjajo pri življenju. Volitev poslanca je stranskega pomena. Ne rekli bi, ako bi slov. narod z novo volilno reformo ne dobil nobenega poslanca. Ali imamo jih 23 in vsakega teh je dolžnost, da nastopa kakor nekak episcopus in partibus infidelium za koroške Slovence, da zastopa njihove koristi in zagovarja njihove pravice kakor koristi ali pravice svojega lastnega okraja. Kdo brani ostalim slovenskim državnim poslancem, da bi hodili na Koroško od kraja do kraja, od vasi do vasi proučevati razmere, slušati pritožbe, poročati delovanju drž. zbora ter koroškim Slovincem dajati političnega poduka? In vsakega zavednega Slovence dolžnost je, da stori takisto. Naj gredo solzarji, namesto da za pečjo javkajo in tarnajo, ob vsaki mogoči priliki med koroške Slovence. Pomagajmo jim izvrševati podrobno delo, ki je mnogo večje važnosti kakor politika naših generalov. In čim večja se nam vidi krivica, tem hujši odpor naj jo zadene. Otresimo se vendar

enkrat onega od vlade nam vcepljenega separatizma, ki vidi več Korošcev, Štajercev in Kranjcev pa manje Slovencev. Pokažimo, da nam je zavest o celokupnosti slov. naroda in najsi prebiva koderkoli, prešla v meso in kri.

V koroških Slovincih kakor v slovenskem narodu sploh tiči obilo življenjske sile. Ta življenjska sila nas vzdržuje na površji že 13 stoletij in to v kljub vsem nasilnostim, v kljub pod vladnim pokroviteljstvom se vršeči germanizaciji. In sedaj naj bi eden poslanec, ki ga ne dobimo na Koroškem, položil v grobove 120.000 Slovencev? To ni mogoče. Živi h ne spravijo v grob. Ako bi se kaj tako neverjetnega zgodilo, bil bi to slučaj brez primere v vsej svetovni zgodovini. Zato pa je nepremišljeno pisarenje, da je Koroška izgubljena; ni dostojno spričo zdrave svežosti v našem narodu, pa tudi ni možato. Nasprotno deluje demoralizujoče na narod, ki upravičeno in z vso trpkostjo lahko reče: če ste celo vi, naši voditelji, obupali nad našo bodočnostjo, potem je pač najbolje, da opustimo ves boj „brez upa zmage“. S puško v koruzo in ležimo spat! Tako torej vzgajate narod. Nobenega poguma, nobenega veselja do življenja ne kaže niti vaša beseda. Vojskovodja, ki na predvečer velike bitke svojim vojakom v povelju prorokuje beg, pogin in gotovo smrt, pride pred vojno sodišče, kjer ga pričakuje kaznen vredna njegove bojzljivosti, strahopetnosti in malodušnosti. „Puško v dlan in meč ob stran“ — to bi bila edino prava beseda v tem kritičnem trenutku. Povejte narodu, da živi; povejte mu, da ga je 120.000, pomislite to krasno število 120.000, razložite mu, da je v Korotanu tekla zibel vsemu narodu slovenskemu, da so jim njihovi dedje ohranili to zemljo, pojili jo s krvjo in znojem, da zgodovina nima primere, da bi bil poginil kak narod v svoji svežosti, čilosti, krepkosti in delavnosti, da pa tudi oni ne

Godec Šimen.

V deželi je bila zima. Sneg je ležal po gorah in dolinah, primrznjen se je držal drevesnih vej po gozdu, po vasi je ležal na kupih, kamor so ga nametali kmetje, ki so delali pot. Noči so bile jasne in mrzle, ivje se je držalo vsa jutra sadnega drevja in proti poldnevu odpadalo kakor droben sneg. Po oknih so se črtale ledene rože, ki so se otalile komaj nekoliko proti večeru, a so se že za malo časa pričele delati v drugo. V mraku je že zavladal po vasi velik mir. Vse kočje so stale mirne in tihe, kakor bi sanjale, tja do devete, desete ure so se svetlikala okna in naposled nenadoma otemnela. Nato je sledila tišina, katero je motilo komaj lajanje vaških psov in včasih glasno petje piveev, ki so pili nad vasjo v vaški gostilni na holmu.

Petje je bilo tam, veselje in ples, zakaj stari godec Šimen je igral na harmoniko take napeve, ki so prepojili z mladostnim življenjem tudi že priletno kri. Zgodilo se je, da je vstal izza mize star vaščan, stopil k točajki, ki je šla preko sobe, in jo vščipnil v napete grudi.

„Obrniva se, hej, Marijanca! — Igraj, Šimen!“ In Šimen je potegnil mehove in je igral.

* * *

Božič je bil v deželi, ljudje so hodili k trem mašam, potem se vračali domov in ostajali ves dan v hiši. Nekateri so delali izjemo, domislili so se na krčmo na holmu in se izgubili proti večeru na skrivaj za ogrom. Hodili so po stranskih potih, preko polja ob gozdu, od zadaj gor po holmu in končno preko dvorišča v gostilno. In ko se jih je nabiralo tako več in več, je prišel tudi Šimen s harmoniko. Grel je roke, tolkel z nogami ob tla in otresal sneg od suknje, postavil na mizo harmoniko in vščipnil v ramo točajko Polono, ki je imela tisti dan rdečo in svilen ruto krog vrata. Potem je igral, pil je vmes kozarec za kozarcem, prehajal in prešel v dobro voljo in pričel naposled nad harmoniko dremati. Nato se je stegnil po klopi in zaspal in zasmrčal je s harmoniko na prsih. Tekom njegovega spanja ga je nekdo stresel, ga dvignil in nesel na hladno. Tam se je Šimen nekoliko predramil, pogledal je krog sebe, pomel oči in videl, da stoji ob zaprtih durih sredi mraza in teme. Najprej je pomislil, potem potipal har-

moniko in potem krenil dol preko polja h gozdu, kjer je stala njegova kajža.

Noč je bila jasna in svetla. Na nebu je plavala luna, in njena luč se je razlivala po belem snegu kakor tekoče srebro.

Šimen je šel pol v sanjah in pol v resnici, in ko je že krenil proti gozdu in videl ob poti štor, ki je molel iz tal, mu je prišlo na pamet, da bi sedel. Ko je tako storil, je podprl glavo in mislil nekaj lepega o svoji ženi Jeri. Zdelo se mu je, da ni šepasta, ne stara, ampak da ima noge kot srna in je mlada kakor spomlad sama. Tako lepa je bila, da si jo je zaželel sam peklenski glavar in je prišel po njo iz svojega peklenskega kraljestva.

Šimen je videl pred sabo vraga, ki je gledal vanj z mačjimi očmi in mahal z dolgim repom, kakor bi se prilizoval.

„Ne dobiš Jere“ — je rekel Šimen odločno, ampak istočasno je opazil, da drži vrag že z vsako roko eno žensko, ki je vsaj tako lepa kakor Jera. Ko je pogledal natančneje, je videl, da sta to točajki Marjana in Polona in zadaj za njima je stal oštir s holma.

„Taki ste!“ — je rekel Šimen. „Nikoli več ne bo pela pri vas moja harmonika!“

bodo, ako sami nočejo; zapojte jim proroške besede goriškega našega slavca:

... pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je vstajenja dan!

Dr. V. R.

Duhovščina in mi.

Dr. Henrik Tuma — Gorica.

Saj pač dovolj ognjena
Ljubav do doma ni nobena,
Ki strastna ni!
A ne iz cenih besedi,
Iz del se javljaj žar strasti.
Simon Gregorčič, II. 143.

Duhovščina je bila in je danes važen faktor v narodni organizaciji ljudstva in posebej našega slovenskega naroda. To je zgodovinsko dejstvo. Zaradi tega se nobena slovenska stranka ne sme ogibati vprašanja, v kakem razmerju bodi z duhovščino.

„Naš list“ in „mladi“, ki se družijo okoli njega, danes ne tvorijo še organizirane stranke; vendar je že sedaj aktualno vprašanje, kako stališče zavzamejo proti duhovščini oziroma proti klerikalni organizaciji.

Rabim pojma duhovščina in klerikalna organizacija kot istovetna in to opiraje se na dejstvo, da je danes vsa duhovščina brez izjeme v klerikalnem taboru ali pa, kar še bolj dokazuje, da je vsak duhovnik, kateri noče biti v klerikalnem taboru in daje svojemu mišljenju prost izraz, siljen izstopiti iz duhovskega stanu. Danes ne moremo na Slovenskem niti govoriti o duhovnikih, ki bi ne bili aktivno vdeleženi pri političnem boju. In vsi stoje v vrstah ecclesiae militans, gospodarske, politične in kulturne klerikalne organizacije. Tudi mi je izraz klerikalizem, klerikalec premnogovrstnega in obširnega pomena: zaradi tega rabim konkretnjši in jasnejši pojem duhovščina.

Ako hočemo biti pravični današnjemu stališču duhovščine in ako ga hočemo razumeti, ozreti se moramo nazaj v zgodovino — historia vitae magistra.

Ko so se naselili Slovenci v krajih, kjer bivajo še danes (za-me je jako sporno, da bi se bili Slovenci naselili še-le tekom preseljevanja ljudstva po poginu rimskega cesarstva, marveč sem za svojo osebo prepričan, da so bivali Slovenci na sedanjih prostorih še pred Kristusovim rojstvom, ne opuščam se pa v to sporno vprašanje, marveč ga sprejemam tako, kakor danes večina učenjakov), so bili seveda pogani in organizirani po družinah, zadrugah. Ker niso bili združeni po knezih in kraljih, se niso mogli v bran postavljati navaljujočim bojevitim narodom in so postajali po vrsti robovi črez njih dežele selečih se narodov. Zagospodarili so nad njimi Obri in po njih propadu Ogrji. Ti narodi so bili sami pogani brez lastne kulture in niso posegli v narodni život Slovencev. Ako bi bili ostali Obri ali Madžari zmagovalci, bi se bilo v naših deželah zgodilo najbrže to, kar na

Marijana se je smejala in z njo Polona in tudi oštir se je krohotal z zelo debelim glasom. A vrag je zažvižgal na kremplje in iz hoste so pridrla črede zverine. Tolpa volkov je pritulila, za njo so prirenčali medvedje, eden je prasnjal z nogo po harmoniki, eden ga je prevrnjal preko debela, eden ga je pograbil nekje pri ramah in ga vlekel nekam dalje in dalje. Volkovi so tulili vanj, obskakovali ga od vseh strani, a zadaj se je smejala Marijana in z njo Polona, oštir se je krohotal, a vrag je žvižgal na kremplje glasnejše in glasnejše. Od neba dol se je čul od časa do časa glas, ki je Šimna zelo prestrašil.

„Posvečuj praznik!“ — je kričal glas in Šimen je dvignil roko, da bi se prekrižal. Ali roko je zgrabil medved in ga vlekel za njo dalje po snegu.

Nato je prišel godec Šimen v pekel. V glavo ga je pekla toplota, pod nogami mu je menda gorelo in divje je kričal nanj grd in sirov glas. Žrjavica je morala biti pod njim, vrag je prišel in ga je premetaval po njej semintja, in dregal ga s trorogatimi vilami in ga vrgel naposled v nekako široko korito.

* * *

Bolgarskem, da bi se maloštevilno in neplodno finko pleme porazgubilo med nami, naši krvi dajalo primesek one organizatorične moči, katera karakterizuje finko pleme in danes bi zavzemali Slovenci meje kakor spočetka za časa nadvlade Obrv t. j. do Tagliamenta, puštriške doline in solnograških jezer na zapad, od Dunaja na sever in na vzhod, do Save in morja na jug. — Zmagalo pa je v 10. stoletju germansko pleme nad finkskimi in z njimi združenimi podjarmljenimi Slovenci. Njih knezi in vitezi so privedli z ognjem in mečem rimske svečenike, razdelili si naše dežele kot plen med seboj ter naseljevali med nami germanske kolone, kmetovalce in obrtnike.

Svečeniki so bili takrat edini propovedniki ne-le krščanske vere, ampak tudi vse kulture. Za nas Slovence so bili germanski svečeniki torej razširjevalci germansko-rimske kulture, naši prvi germanizatorji. Zavladal je med nami fevdalizem po eni strani. Temeljni nauk v tem nesrečnem položaju našega ljudstva iz ust tujih svečnikov je pač moral biti: pokori se germanskemu vitezu, robotuj na lastni zemlji tujemu gospodarju, pričakuj zato po smrti plačilo v nebesih.

Ta položaj je trajal približno nespremenjen do dobe turških navalov. Do takrat se je pač že izšolalo svečnikov iz lastnega slovenskega plemena in takrat postali so cerkev in duhovniki v zvezi s plemstvom zaščitniki kmetakrščana proti turškemu divjaštvu. Bo pač to prva doba, kjer je začutil slovenski robotnik posvetno pomoč duhovnika. Za obeh dob pa so se ustanovljali po vplivu tujega plemstva trgovci in mesta s priseljenimi robotniki in trgovci nemškega pokoljenja ter je nastala razlika med nemškim mestnim in slovenskim kmetkim prebivalstvom, okoliščina, da se je duhovščina bližala in tesneje družila s kmetskimi robotniki.

Ob nastopu protestantizma, vporabi slovenskega jezika v cerkvi in v boju katoličanstva proti protestantizmu, prisiljeno posluževati se enakih sredstev, je postala družitev duhovna s prostim ljudstvom po kmetih še tesnejša in razlika med tržanstvom še rezkejša, kajti nemškemu priseljenemu obrtniku in trgovcu se je pridružilo bolj kot se je centralizirala posvetna oblast v rokah knezov, vojvod in kraljev, tuje priseljeno uradništvo.

Razlika med tržanstvom in kmetkim prebivalstvom je postajala vedno občutnejša tudi po stanju kulture, ker so imeli le prvi šole, dočim je ostajal kmetu le krščanski nauk v cerkvi. (Dalje prih.)

Politični abecednik.

(Dalje.)

II.

O razmerju med poslanci in volilci.

Kako daleč nas je privedlo naše nesrečno volilno pravo privilegijev, vidimo na razpadu parlamentarizma, in izmed najjasnejših simpto-

Drugi dan, ko se je Šimen prebudil, je zagledal nad sabo strop svoje izbe in pred sabo je videl svojo šepasto ženo Jero. Vstala je od peči, šepala proti njemu, molela dvoje suhih pestij pred njegov obraz in vpila z divjim in hripavim glasom.

„Pijanec!“ — ga je zmerjala — „Pijanec! Zmrznil bi bil, če bi te ne bila privlekla po snegu domov. Pijanec, pijanec!“

Šimen je počasi vstajal, pomislil je na dolgo in odgovoril istotako jezno.

„Ti ničesar ne veš, baba! Ti lažeš od rojstva! — Kaj te skrbi, kje sem bil?“ — je vprašal po presledku in dostavil že potem, ko se je oblačil: „Kaj bom tebi pravil?!“

In popoldne tistega dne je šel v gostilno na holm, ampak brez harmonike. In ko je tako vstopil, so se začudili vsi, in oštir se je nad njim nenadoma razsrdil.

„Kje imaš harmoniko, kje?“

In Šimen je sedel za mizo in razložil vse po vrsti, kakor je bil doživel tisto noč.

„Ti si že zapisana vragu, Marijana, in ti Polona tudi. In oštir tudi“ — je dostavil važno in tako končal svoje plašno pripovedovanje.

mov tega procesa je razmerje naših poslancev do svojih volilcev. Poslanci izjavljajo čisto odkrito, da se čutijo v prvi vrsti zavezane, izvajati ukaze svojih volilcev, in sicer celo potem, če narod ne odgovarja lastni uverjenosti o smotrenosti in pravičnosti. Noben parlament na svetu še ni videl tako divje demagogije, kakor ta hiša stanov, v koji so baje zastopani samo „politično zreli“ sloji, „upravičeni interesi“. Bistvo demagogije je, da zastopa take interese in zahteve posameznih skupin, ki nasprotujejo celokupnemu interesu, da si s tem kupi od volilcev politično moč. Ampak prav sedaj, ko se ima politično pravo na novo razdeliti, je važno povdarjati, da nima nobena skupina volilcev zakonite ali moralne pravice nalagati svojim parlamentom zastopstvo takšnih sebičnih interesov. Takozvani imperativni mandat (ob enem s posebnim nalogom izročeni mandat) je nevarnost za ustavno življenje, pri čemur moramo kajpada napraviti nekaj izjem. V celoti pa nimajo volilci pravice, v razburjenosti ljudskega shoda, pod vplivom lokalnih interesov in demagogije, ki ji nihče ne ugovarja, odločevati o stvareh, za koje velja največja odgovornost. Tako so sigurno rokodelci prepričani, da odgovarja celovstvo njihovim interesom, med tem, ko ne more biti dvoma, da pomenja za obrt občutno škodo.

Šele v debati parlamenta pride ujasnitev, se more zarisati močna črta med interesom celokupnega razvoja in odporom posamičnih interesov. Poslanec torej ne sme biti samo govorilo volilcev, on je njih zaupnik in vrhutega vezan na višje interese, ima dolžnost, po potrebi ravnati celo proti sebičnim željam svojih mandantov. Le tam, kjer je direktna odločitev volilcev koristna, kjer je smoter in odgovornost jasna, kjer mora priti revolucionarna energija mase do veljave, kakor pred ameriško revolucijo v Cahiersih l. 1789., pri žitnih zakonih, ločitvi škandinavskih držav. Kajpada se niso te zahteve nikoli docela izpolnile, in vpliv razredne ločitve narašča vedno bolj. Toda čisto po krivici se očita socialni demokraciji, da je ona provzročila ta preobrat. Kljub temu, da hoče biti razredna stranka, je ni stranke, ki stavlja razredni interes tako docela identičnega z najvišjimi interesi celokupnega razvoja, kakor ta. Da, nikoli ni zastopala razrednih zahtev, ki bi bile dobro umevanemu celokupnemu interesu nasprotne. — Niso volilci, ki predpisujejo socialno-demokraciji poslancu njegovo ravnanje, ampak svobodno, znanstveno in moralno utemeljeno prepričanje je volilcem in voljenim enako strog zakon. V najostrejšem nasprotju k temu stoji egoizem, ki vlada v Avstriji in ne priznava niti smotra niti razvoja višje celote. Ta egoizem stoji v principielnem nasprotju s predpogoji države same. Pogled v zgodovino nam to pojasni.

Vsled krivde naših šol se jih mnogo ne zaveda, kako mlad je naš pojem države. Država

„Ti si tepec, Šimen!“ — je zaklical nekdo med pivci.

„Harmoniko prinesi in igray, Šimen!“ — je nekdo zaprosil.

„Jaz pa nisem zapisana vragu“ — je rekla prostodušno črnogleda oštirjeva hči Magdalena, a Šimen je vstal izza mize in izginil za durmi. Doma je razbil harmoniko in odtistih dob je bil najpobožnejši kmet cele srenje.

R. P.

Marzeljéza.

Leonid Andrejev.

Nihče je bil: zajčja duša je bila v njem in nesramna, goveja potrpežljivost. Ko ga je zavrtna usoda vrgla v naše temne vrste, smo se kakor blazni smejali: časih se dogajajo tudi taki smešni, nespametni slučajji. On sam — sam pa je seveda jokal. V življenju še nisem videl človeka, ki bi imel toliko solza in ki bi se mu tako lagotno točile — iz nosa, oči, iz ust. Kakor z vodo napojena goba, če jo stisneš v roki. Jokajoče može sem videl tudi v naših vrstah, toda njih solze so bili plameni, da so zveri bežale pred njimi. Te moške solze so starale ob-

je njegovo privatno dobro, omejeno le z drugimi privatnimi pravicami na zgoraj in spodaj. Še ob tretji obletnici osvobodilne bitke pri Lipskem konča Karl Ludvik pl. Haller svojo „Restavracijo državne vede“, v koji nastopa napram razklenjeni zahtevi po svobodi s stavkom: država je agregat privatnih pravic, je svobodna last onih, ki jih je Bog obdaril z močjo, razlikuje se le po svoji večji neodvisnosti od rodbine in zemljiške posesti. Posledica fevdalnega reda je nevarnost v deželi, slabost na zunaj. Nastanejo stanovski zastopi, iz kojih se razvijejo pozneje parlamenti, toda ne še nerojeni narod, ampak posamezni plemiči in zastopniki plemiških krogov obdrže tukaj svoje posebne pravice. Stanovski zastopnik nima nobene obveznosti napram celokupnosti, toda je strogo vezan na direktive svojih mandatov. Tako so na Ogrskem do 1848 zastopniki komitatov samo govorilo svojih mandantov, ki jih lahko vsak čas odpokličejo in odločijo vsako vprašanje že na komitatskih shodih. Tako se vrši večno trženje in sejmovanje med deželnim knezom, ki zahteva vojaštvo in denarja, in stanovniki čutijo nejevoljno, da nastaja nad njimi država. Kdor ne soglaša, ni vezan da posameznik lahko prepreči voljo vseh drugih. Poljska propade vsled tega. Nemčija je onemogla in trpi samovoljo tujcev ali dveh sil, Rusije in Avstrije, ki sta se najprej razvili in postavili vladarja nad množino posebnih interesov.

Kraljestvo prinaša enotnost, državo, narod. Fevdalni parlamenti si priborijo v nadomestilo za izgubljeno neodvisnost posameznika mero svobode in pravice s o d l o č e v a n j a. Najprej zase, toda kmalu jim iztrgajo krepke roke plen. — Na Angleškem doseže parlament najprvo moč in svobodo na zgoraj, samostojnost na spodaj. V Franciji je razbil tretji stan na revolucionarnih generalnih stanovih leta 1879. s hitrimi udarci stari red, odstranil je stanove, province in posebne pravice in si je imeoval odslej v spomin rojstva narodovega nacionalni konvent. Ko drugi stanovi protestirajo in kažejo na svoje vezane mandate, na izreco voljo svojih mandantov, prepove narodni konvent dne 22. decembra 1789 izreco podelitev imperativnih mandatov in uniči fevdalno državno družbo sredi njenega zastopstva.

Plamen francoske revolucije je razpršil svoje iskre čez celi svet. Kjerkoli je doseglo hrepenenje po svobodi in navdušenje za narodno enotnost ustavna tla, je bil ustavljen temeljni kamen, ki ga je izobrazil francoski narod v svoji največji uri kot izraz svoji enotnosti. Poslanec zastopa celi narod, ni vezan na nikaka povelja svojih volilcev, ne sme pripoznati nikakih posebnih interesov kot nepremakljivih mej svoje občenemu blagru posvečene razbornosti. Tudi avstrijske ustave iz let 1848, 1861, 1867. soglašajo s tem.

Državnopravna veda je ostala zasigurano spoznanje, da sta imperativni mandat in državna enotnost, veličina pojma, ki se medsebojno po-

vslem izključujeta (Stoerk). Vse to pa ni preprečilo, da je zavladal v Avstriji stari stanovski duh in z njim imperativni mandat. Poslanci so vezani vsled tisočev resničnih in domišljenih posebnih interesov, brezvestnih obljub kot volilne vade, kričanja interesnih organizacij in prisiljeni igrati najostudenejšo demagoško komedijo tudi proti svojemu boljšemu prepričanju.

Glavno krivdo na teh razmerah ima seveda naše volilno pravo, ki je, kakor dobro izvaja Springer, organizirano čisto stanovsko. Najvišje rojeni gospodje, ki delajo vsled božje pravice zakone in ki nimajo pri nas na razpolago samo gosposke, ampak tudi „ljudsko“ zbornico, ne poznajo nobenega naroda, nobene države. Grofi ogrskega pokolenja in imena, ki samo nemški govorijo, si dovoljujejo šale, da se izdajejo za Slovane, tu so knezi, ki imajo kar v treh, štirih državah sedež in glas v gornji zbornici. — Pod to ponosno kupolo stanovski zastopniki manjšega plemstva, veleposestva in klera. Čudno, da se dobi tukaj često svobodnejše naziranje nego v „meščanskih“ kurijah. Kar sledi, je strogo stanovsko zastopstvo izbrano najbolj nazadnjaških razredov cele družbe. Poslanec kmetskih občin ima strogi mandat, zastopati egoizem večjih kmetov, meščanski nalog, izvesti povelja cehovnikov. Obzir na druge sloje, celokupne interese, programe, državo ne ekzistira in bi pomenil gotov propad pri prihodnjih volitvah. Poslanec bi se ne mogel nikoli nadejati, da bo to, kar bo izgubil na podpori cehe, dobil na glasovih drugih svobodnih volilcev — kajti pri tem imenitnem volilnem redu isti ravno ne glasujejo! — Le splošna in enaka volilna pravica more pritisniti nasprotujoče si posebne interese z vso težo velikih občin interesov ob tla, ubiti demagoštvo, privedi volilce in poslance v dostojno razmerje plodovitega medsebojnega dopolnjevanja in tako ustvariti iz razpadlega in prepirajočega se krdela državo. (Dalje prih.)

6 pomenu in nalogi gledališča.

„Torej: afirmativno sem za to, da se ne bojujemo s klerikalizmom, ker se mi zdi v tem mnogo donkišotizma, boja z mlino na veter... odprimo ljudstvu gledališča in umetnišča...“

Dr. Henrik Tuma v „Našem Listu“, januar t. l.

Pravi umetnik pozna v svojem vstvarjenju samo eno hrepenenje: resnico, človeka. Ko odpovedo sile državniku, politiku, in tudi filozof ne more preko nakazovanja, nastopi umetnik. V njegovi duši se zrealijo podobe razmer, ki ga obdajajo. Čim globlje je to hrepenenje po resnici, tem čistejše so postave, ki nam jih vstvarja: čim večji torej umetnik, tem vernejši smo mi v njem.

ključa do njih. Imenoval nas je ljube tovariše in prijatelje, toda mi smo le zmajevali z glavami, češ:

„Glej, da te kdo ne čuje.“

In k vratom je pogledal, ta pujsek. Ali smo mogli ohraniti resne obraze? In smejali smo se z glasovi, odvajenimi smeja. On pa je, vzpodbujen in potolažen, jokal in nam pravil o svojih ljubljenih knjigah, ki so ostale na mizi, o mamici in o brateih, ki ne ve o njih, če še žive, ali sta jih srtah in bridkost že spravila pod rušo. Nazadnje smo ga redno zapodili od sebe.

Ko se je začelo stradanje, ga je izpreletela groza, neizrečeno smešna groza. Saj je tako rad jedel ta pujsek; in zelo se je bal svojih tovarišev in nič manj se ni bal svojih predstojnikov. Ves zmeden je blodil med nami in si brisal z robcem svoje čelo, ki je z njega nekaj rinilo na dan: bodisi solze, bodisi potne srage. Skoro nezavesten me je prašal:

„Ali bodete dolgo stradali?“

„Dolgo“, sem mračno odgovoril.

„Ali ne bote skrivaj jedli?“

„Mama nam bo poslala kolača“, sem mu resno zatrdil.

Nikjer pa ne more izraziti umetnik sprejetih čutov, svojih naziranj, tako popolno, kakor v drami. Tu razpolaga z vsakim le človeško mogočim načinom izražanja; njegov namen, plod njegovega razuma, prehaja v nas kot vpliv na naša čuvstva. Kako velik vpliv in pomen pripisujem še dramam kot bojovnici in zagovornici manjšine proti večini, zatiranih proti zatirancem, nositeljici novih idej, sem napisal pred leti v nekem podlistku „Slov. N.“

Bistvo drame zahteva, da je ne čitamo iz knjige, ampak da vpliva na nas po vprizoritvi. Ker je torej tako vplivanje v največji meri neposredno najbolj živo, zato ni čuda, če leži v gledališču jedro vse narodne omike, vir njegove pravne povzdige v strogo nacionalnem smislu. Dokler nismo odprli ljudstvu gledališča in pripoznali ter zagotovili odru njegov mogočni delež na duševni izomiki našega ljudstva, toliko časa ostane pri nas vsaka druga umetnost brez vpliva na naš narod, kaj šele da bi se mogla razcvetiti.

Z začudenjem čitamo danes o grških umetnostih, zdi se nam recimo Periklejeva doba kakor bajka in mi ne moremo dovolj prehvaliti teh „dobrih in lepih starih časov“. Tako je bilo včasih — s to frazo tolažimo sebe v svoji nemožnosti, poleteti više. In vendar je bila tudi Grkom predpogoj višku njih izvanredno globokega in plemenitega umetniškega razumevanja in čuvstvovanja — drama, gledališče. V tragediji je našla umetnost pri Grkih svoj višek in pogoj. Seveda, atenska država je plačevala ubogim državljanom iz javnih denarjev vstopnino za gledališča.

Daleč za tem visokim ciljem stojimo mi Slovenci. Razen Ljubljane in Idrije sploh nimamo javnih odrov; s hvalevredno požrtvovalnostjo vzdržujejo nekatera društva v drugih krajih svoja diletantska gledališča: Celje, Maribor, Gorica, Kamnik, Ribnica, Novo mesto itd.

Toda, ali zasleduje eno teh tisto nalogo, ki pripada gledališču? Prednačilo je ljubljansko, ki je zašlo pod nesrečno Govekarjevo ero — in kriv ni samo Govekar! — na najnižjo duševno stopnjo, ki je bila ob času mogoča; v isti brezokusnosti in nerazumevanju so mu sledili odri po drugih krajih.

V zadnjem mesecu se je izvršila v Ljubljani velika prememba. Z Govekarjevim padcem istovetijo padec kobile in z obéudovanja vredno doslednostjo so zapisali vsi slovenski listi: Cankar je prodl. Je to resnica ali samo emfaza? In prej se nihče ni ganil?

Sprememba v Ljubljani napoveduje nove umetniške principe. Nastane vprašanje, je to dovolj; more rešiti t. j. vstvariti novi kurs v intendanci slovensko gledališče?

Moralični namen prejšnjega vodstva je bila napolnitev blagajne — čemu potem t a k e m u podjetju podpore iz žepov d a v k o p l a č e v a l c e v? — kar je podajalo v estetskem oziru, ni bilo družega, nego zabavati dolgočasne ljudi. Ima

Nezaupno me je pogledal, zmajal z glavo, vzdihnil in odšel. Naslednji dan pa je, ves zelen od strahu, oznanil kakor papiga:

„Ljubi tovariši, tudi jaz bom stradal z vami.“

In odgovor vseh se je glasil:

„Stradaj sam.“

In on je stradal. Mi nismo verjeli. Menili smo, da skrivaj kaj vživa in ravno tako so menili čuvaji. In ko je koncem stradanja zbolel na tifusu, tedaj smo zmajali z rameni.

„Ubogi pujsek!“ Toda eden izmed nas, ki se ni nikoli smejal, je dejal temačno:

„Naš tovariš je, pojdimo k njemu!“

Mešalo se mu je in žalostna, kakor vse njegovo življenje, je bila tudi ta sovisna blaznost. O svojih ljubljenih knjigah je govoril, o mamici, o brateih, kolača je prosil, mrzlega okusnega kolača in svojo nedolžnost je prisegal in odpuščanja je prosil. In klical e domovino, klical ljubo Francijo — prokleta bodi slabotno človeško srce. Trgal je človeku dušo s svojim klicem po ljubi Franciji.

Ko je umrl, smo bili vsi zbrani v dvorani. Pred smrtjo se mu je vrnila zavest in tiho je ležal, droban in slaboten, in tiho smo stali, nje-

liče in mladile oči: kakor lava, ki vzkipi iz ognjenih zemeljskih globočin, so vžigale neizbrisne sledove in pokopavale pod seboj cele vrste malenkostnih skrbi in ničevih želja. Če je pa to revše jokalo, mu je zardel nos in robec se mu je zmočil. Potem ga je menda posušil na napetem motvozu; kje naj bi bil vzel toliko robcev?

In ves čas izgnanstva se je plazil od enega predstojnika do drugega, do vseh, kar jih je bilo in kar si jih je mogel izpametovati, zatrjeval je svojo nedolžnost, moledoval sočutje vsled mladosti, prisegal, da se bodo živ dan odpirala njegova usta zgolj v hvalo in ponižne prošnje. In oni so se smejali, kakor smo se tudi mi smejali, in imenovali so ga „malega, revnega pujska“, in če so poklicali: „He, pujs!“ je pokorno sledil temu klicu: vedno je pričakoval dovoljenja, da se povrne v domovino, oni pa so se norčevali. Vedeli so dobro — kakor smo tudi mi vedeli, da je nedolžen, toda oplasiti so mislili z njegovimi mrkami druge pujske, kakor da bi ne bili že dosti plašni.

Tudi k nam je prihajal, gnan od živalskega strahu pred samotjo. Toda naši obrazi so bili temačni in zaklenjeni in zaman je iskal

razvedrilo pustemu filistru in odpočilo trgovcu kako vez s kulturnim stremljenjem, o katerem je vendar tudi bivša intendantca govorila, da je slovenskemu narodu potrebno?

Ni si prizadevala, vzbuditi in vzgojiti v občinstvu plemenitih čuvstev. Zato tudi ne čuti danes naša publika potrebe po umetniških delih. V gledališču se hoče duševno razvedriti, ne zbrati in ujediti se. In z vpriporitvijo komedije „Za narodov blagor“ naj se je vse izpremenilo, preko noči? Morda se jih je res mnogo istinito veselilo posameznih umetniških poet v komediji — koliko pa jih je, ki so imeli potrebo po umetniški enoti Cankarjevega dela?

Tožili so in pravili svojčas, da bi ljudstvo Cankarja, Ibsena, Gorjkega, Hauptmanna, Čehova, Andrejeva, Björnsena... ne umelo. Kadar je prišel n. pr. Cankar na oder, se ni zgodilo vedno le slučajno, no vsakih par let po enkrat? Spričo tega dejstva so ga kvečem naredili nerazumljivega, čim bližje je bil umetniški namen, ki ga je vdahnil v svoje delo, resničnemu življenju. Pa ne samo srce in čut publike so skvarili, ampak tudi okus. Žalostno je, da dobimo celo med našo najboljšo inteligenco nebroj oseb, ki ne morejo ločiti niti dobre predstave od slabe; ne čutijo, kje je podal igravec svojo vlogo dovršeno vsled lastnega razumevanja in poglobitve in kje je kako potezo le slučajno zadel.

Vse to naj se je odpravilo, ker je prišel v slovensko intendantco novi kurs?

Slovenska odra, kakor so danes faktično, so prešla večini v kri in meso. Manira in namen sta postala navada in vsaka navada znači moč. Kako se boriti proti tej moči je veliko večje vprašanje, kakor ono, kako je bilo strmoglavit bivšo intendantco.

Padla je sicer kobila, a zarod je ostal. Treba torej tudi v organizaciji važne izpremembe.

Na Dunaju, 18. dec. 1906.

F. L.

Štajersko.

Šoštanj. 21. t. m. se je končala volitev za občino Šoštanj s tem, da se je po posredovanju vlade sprejel kompromis glede delovanja in funkcionarjev. Županom je izvoljen tovarnar Hans Woschnagg, podžupanom poslanec Ivan Vošnjak.

Panama v Brežicah. Nemški graški časniki so prinesli te dni žalostnim srcem vest, da je brežiški okrajni glavar gospod pl. Vistarini prosil za upokojenje vsled napadov od strani Slovencev in posebno še zato, „ker na višjem mestu ni našel dovolj zaslonbe“. Kakšen lep gospod da je ta pl. Vistarini, povzamemo lahko iz „Posavske straže“, kjer se mu naravnost očita, da je vtaknil v svoj žep par tisoč kron urad-

govi tovariši. In vsi, vsi do zadnjega smo čuli, da je dejal:

„Ko umrem, mi zapojte marzeljêzo.“

„Kaj pravi?“ smo vzkliknili — in veselje in togota sta v nas kipeli. In ponovil je:

„Ko umrem, mi zapojte marzeljêzo.“

In prvokrat se je zgodilo, da so bile suhe njegove oči, in mi, mi smo jokali, jokali vsi do zadnjega, in naše solze so žarele kot ogenj, ki beže divje zveri pred njim.

Nato je umrl in mi smo mu zapeli marzeljêzo, z mladostnimi in krepkimi glasovi smo peli visoko pesem svobode in grmeče je spremeljal ocean naše petje in na grebenih svojih valov je odnašal v ljubo Francijo blede grozo in krvavo upanje. In postal je naš prapor za vedno. Ta nihče, s telesom zajca ali goveje živine in z veliko dušo človeka. Na kolena pred junakom, tovariši in prijatelji!

Mi smo peli. In na nas so zrle puške, pogubonosno so zaropotali zaklepi in ostrá bodala bajonetov so se preteče nagnila k našim srcem — in vedno glasnejše, vedno veselejše je donela preteča pesem. V nežnih rokah bojevnikov se je zibala črna krsta.

Mi smo peli marzeljêzo.

nega denarja, da je delal umazane dolgove, postopal ponovno nezakonito itd. itd. Umevno je torej, da je postal mož pokoja željan in potreben. Pl. Vistarini bil je hud nemškutar in je ponovno naravnost izzival Slovence s svojim nastopom. Obveselilo je vse Slovence, ko se je zaznalo, da izgine ta človek in z njim bržčas tudi velik del brežiškega nemštva. Upamo, da se slov. državnozbornska delegacija potruđi na pristojnem mestu in preskrbi, da bo njegov naslednik kakšen Slovenec. Brežiški okraj je ves slovenski in zaradi nekaj bankerotnih nemškutarčkov vendar ne bomo dobili zopet nemškega okrajnega glavarja.

Celjska „D. Wacht“ in „Marburgerca“ sta si zopet v laseh. Škandalozno mora pač biti celjsko mestno gospodarstvo, da se nad njim zgraža celo bratski mariborski list. Masla, ki ga ima celjska klika na glavi, se tudi s shodom, ki ga misli narediti v obrambo proti tem napadom, ne bo iznebila. Pride čas, ko se pokaže tudi celjsko nemštvo v vsej nagoti in takrat bomo imeli celjski panama, kakor smo imeli pred kratkim ptujskega in sedaj brežiškega.

Volitve v okrajni zastop brežiški se vrše v kratkem, ker je namestništvo slov. priziv ugodno rešilo. Slovenci upajo na zmago, ako izpolni vsak volilec svojo narodno dolžnost.

Cven pri Ljutomeru dobi v kratkem lastno pošto. Za stvar si je veliko prizadeval poslanec dvorni svetnik dr. Ploj. — Vročá želja občine se je izpolnila.

Primorsko.

Aut — aut.

Po shodu, ki ga je priredilo politično društvo „Edinost“ proti volilni reformi, na katerega so povabili tudi zastopnika koroških Slovencev posl. Grafenaurja, sem napisal na tem mestu članek pod naslovom „Na razpotju“, v katerem sem naglašal tudi, da se je s tem shodom pričel konec tržaške sloge, tiste sloge, ki je bila največja ovira proti razvijanju tuk. slov. prebivalstva.

Danes smem biti vesel, da sem bil jaz mogoče med prvimi, ki sem čutil konsekvence, katere porodi tisti shod, ne mogoče kot dogodek, temveč kot trenotek: namreč odpor proti sistemu, na katerem temelji politično življenje tržaških Slovencev in ki je posledica tiste mrtve vere, katera je vzrok njih nerazvijanja, da celo njih nazadovanja v kulturnem, političnem in narodnem oziru. Takrat je čutil marsikdo potrebo norčevati se iz članka in člankarja, ki se je postavil na stališče vsegavednežev in dalekovidnežev, dve reči, ki so po nazorih nekaternikov prav nepotrebne.

Preteklo je samo nekoliko tednov po tistem shodu in moja recimo prognoza se je deloma že uresničila, na drugi strani pa se začanja pripravljalo delo, da se zada zadnji udarec tisti dosedanji narodni ali boljše rečeno narodnjaški kliki, ki je kriva, da je sedanji kulturni miljê tukajšnjih Slovencev naravnost neznosen in ki bode nesla s svojimi ostanki v grob tudi prokletstvo mlade tržaške generacije.

V tem malem času je naredil klerikalizem vse kar mu je bilo mogoče, da odtegne politično moč in upliv dosedanjih voditeljev, ki so ga imeli nad tukajšnjim prebivalstvom; napel je vse svoje moči: v dosego svojega cilja, da izide zmagonosen iz boja, ki ga je napovedal nadstrankarski drhali.

Boj se je tedaj začel in nadaljeval se bode z vso živahnostjo in težko je danes presoditi, do kakih oblik se še povspne in kakšne bodo njegove posledice. Ako se bi šlo zgolj za uničenje dosedanje narodne stranke, bi se ne jaz, ne mnogo drugih prav nič ne zmenili ne za oblike ne za konsekvence tega boja, ali ker se gre v tem boju za politično vodstvo tržaškega slovenstva, za katerega razvoj in napredek bi znala biti zmaga klerikalizma pogubljiva, je potrebno, da tiste mlade moči, ki čutijo potrebo izobrazbe in napredka, katerim je mari, da se odstranijo dosedanje neznosne razmere, in ki se ne ogrevajo le za formalne izpremembe, da tiste mlade moči združijo vse svoje sile ter prično

odločno biti boj proti sedanjemu sistemu, proti mrtvi veri, proti mračnjaštvu, to je: boj proti dosedanji in klerikalni stranki.

Med dosedanjo in klerikalno stranko ni nobene razlike, nimamo dokazov, ki bi nas silili soditi eno drugače nego drugo, obe ovirata napredek in zato je treba obema napovedati boj. Tukaj pa nastane kočljivo vprašanje. Imamo li zadosti energičnih močij, ki bi se znale obdržati na višini svoje misije tudi v najtežavnejših momentih? Imamo moči, ki bi se zavedale svoje misije in ki bi se čutile dovolj močne za prevzete in izvrševanje te naloge v zlic vsem težavam, v zlic vsem oviram, ki bi nam jih nudil ta gigantski kulturni boj? Imamo li ljudij, ki bi z mirno vestjo in trezno zavednostjo prevzeli odgovornost tega boja? In na zadnje, se li zavedamo mi vsega tega? Odgovor je kratek — Ne! Čutimo, mogoče čutimo potrebo tega boja, tudi se zavedamo smotrov, toda energije nimamo, nimamo moči, nimamo niti prostih rok, ker vsak od nas živi in misli še vedno pod pritiskom raznih neopravičenih predsodkov, vsled katerih smo postavljeni pod vpliv ene ali druge tistih struj, katerim bi morali, naravnost rečeno, morali napovedati brezobziren boj.

Ker pa čutimo potrebo po premembi sistema, in ker za vse to delo nismo zmožni ga sami izvrševati, moremo iskati pot, po kateri bi mogli dospeti do cilja, moremo iskati moči, ki bi nam pomagala v tem boju, moremo iskati podlage in opore za vse to naše delo. In ako čutimo, kake bi bile posledice klerikalne zmage, ako vemo, kaj bo, če ostane nadalje sedanji sistem, in ako hočemo vse to preprečiti, nam ne preostaje drugega nego pomnožiti vrste tiste stranke, ki danes brez fraz in brez predsodkov, toda s tem večo resnostjo bije tisti boj, ki bi ga danes mogli šele pričeti, to je, pomnožiti vrste slovenske socialne demokracije.

Aut — aut! Ali se podvreči sedanjosti in prepustiti bodočnost tržaških Slovencev nazadnjaški moči klerikalizma, ali pa pričeti skupno z organiziranimi slovenskimi delavci boj za kulturo, za napredek.

To je sicer moje mnenje, toda priznavam, da ni druge rešitve razen socialne demokracije. V Trstu, dne 17. decembra 1906.

R—r.

Dostavek uredništva: V Našem Listu smo že nešteto krat povdarjali, kako nujna je baš v Trstu kooperacija s socialno demokracijo. Politično maso — in tudi slov. meščanske sloje — se da trajno voditi v politične boje le tedaj, če se vlije v nje dušo vero v uspeh, v zmago. Politično vodstvo morejo tržaški Slovenci doseči le v zvezi z industrialno maso, z delavstvom. Naš cenj. g. sotrudnik zahteva inkorporacijo meščanstva v soc. demokracijo, kar pa bi potisnilo veliki del meščanskih in t. zv. meščanskih slojev klerikalizmu v pest — takorekoč brezplačno. Smo torej za kooperacijo s socialno demokracijo in proti inkorporaciji — ob danem položaju namreč. O priliki bodemo še reflektirali na članek, ker je značilen izraz bolehnega, dekadentnega razpoloženja, ki je nekaka duševna epidemija t. zv. meščanskih slojev: sami v sebe ne verujejo več in o politični likvidaciji govore.

Občni zbor zveze bolniških blagajn v Trstu. Od socialistične strani smo prejeli sledeče poročilo: Dne 23. t. m. se je vršil občni zbor zveze bolniških blagajn v Trstu. Vodstvo zveze je v zmislu zakonitih določb poverjeno predstojništvu zavarovalnice proti nezgodam. V smislu pravil, ki so bila prošla in to leto izpremenjena, se je pa osnoval še upravni odbor, ki se je volil na tem obnem zboru za dve leti. Poleg poročil in običajnih nalog obnega zbora je opravil ta zbor torej tudi volitev v upravni odbor. Zveza obseza 41 blagajn (16 v Trstu in Primorju, 16 na Kranjskem in 9 v Dalmaciji) ter sme doposlati nad 60 delegatov na občni zbor. Na tem obnem zboru je bila udeležba zelo pičla, namreč le 34 odposlancev. Glede kandidatov za upravni odbor so bila predpogajanja, določena po iniciativi dr. K. Voduška, ki se pa pogajanj ni udeležil, ker ga je glava bolela.

Pogajanja zastran kandidatov pa niso uspela, niti se pričela, ker so združeni klerikalci, liberalci in Nemoi (iz Pulja!) zavrnili slovenskega delavskega kandidata Čobala. V upravni odbor so nato volili slovenski in italijanski socialni demokratje dva slovenska in tri italijanske socialiste in enega slovenskega (naprednega) odbornika; izvoljeni so: Breskvar, Cobal, Fenzl, dr. Puccher, Chiussi in Negrinis. S to izvolitvijo je torej zagotovljena socialistična, delavska večina, kar bi se pa ne bilo zgodilo z nikakršnim drugim kompromisom, ker so združeni podjetniški zastopniki, ki imajo danes blagajne še večinoma v rokah, hoteli pustiti socialiste na cedilu. Vse bolniške blagajne v področju zavarovalnice imajo 87.000 članov. Tržaška bolniška blagajna sama ima nad 40.000 članov; vse blagajne, ki so v socialističnih rokah (z nad 50.000 članov), so večje blagajne, donašajo žrtve za zvezine namene in so torej tudi opravičene, da imajo v upravnem svetu svoje zastopstvo. Neumestno bi pa bilo pričakovati od delavstva, da bo prepuščalo podjetje, ki je namenjeno delavstvu, zastopnikom podjetništva.

Izjava. V Gorici se je, kakor znano, osnoval „Osrednji odbor za Gregorčičev spomenik“ in to iz ožjih prijateljev ali vsaj častilcev velikega pokojnika. Sedaj pa je svet zvedel (gl. „Slov. Narod“ št. 284 z dne 12. dec. t. l.), v kaki nevarnosti da bi bili temu odboru izročeni prispevki slovenskih naprednjakov, češ, v imenovanem odboru „niti enega izmed predstaviteljev narodno-napredne stranke“ in bi ta odbor nabral denar lahko porabil „celo v podkrepljenje klerikalnih političnih peticij.“ Toda v koliko je opravičen strah, da bi osrednji odbor kaj ukrenil na lastno pest, to menda dovolj jasno povejo v objavljenem oglasu za Gregorčičev spomenik besede, da bi njega obliko „naj dogovorno določil celokupni slovenski narod potem osrednjega odbora in lokalnih pododborov.“ Ker pa je tako celokupnemu narodu o svojem času zagotovljena prilika, da gted v porabe nabranega denarja izrazi svoje mnenje, zato osrednji odbor s ponosom in z vso odločnostjo zavrača vsakero tozadevno sumničenje. Ker bi se konečno iz omenjenega članka lahko sklepalo, da je na sestavitev osrednjega odbora imel ingerenco odvetnik dr. Franc Pavletič, izjavljamo, da pri takratnem sestanku dr. Pavletič ni bil niti navzoč. — Osrednji odbor za Gregorčičev spomenik: Ivan Berbuč, prof. v p. in dež. odbornik, predsednik; Matija Rutar, deželnosodni svetovalec, podpredsednik; Josip Ivančič, prof. v p., blagajnik; dr. Ivo Šorli, not. kandidat, dr. Karol Ozvald, gimn. prof., Franc Sivec, vadnični učitelj, tajniki; Ivan Kokošar, mest. župnik, Franc Vodopivec, ces. svetnik, Andrej Ipavec, gimn. učitelj, Niko Omersa, gimn. učitelj, odborniki. — V Gorici, dne 15. decembra 1906.

Kranjsko.

„Narodovih pobožnih premišljevanj o volilni reformi in o vsem kar zraven ne spada“ neče biti konec. Kakor kača so, neizrečeno dolga in prav tako tenka, brez glave in brez repa. Ko je zadnjič ves potan z veliko emfazo sebi in drugim na zadovoljnost odkril temeljno resnico, da je splošna in enaka volilna pravica politični problem, je stopil korak dalje ter odkril strmečim bralcem senzacionalno tajnost, da je volilna reforma sad revolucije od zgoraj. Ali je tako hotel opravičiti in s plašcem lojalne udanosti odeti volilni reformi prijazne pristaše, ali je to le zabavljanje neukega „furmana“ na moderno železnico, to v tem trenutku še ni rešeno. Vsekako pa je — naj velja eno ali drugo — recimo, nemoderno, kazati na volilno reformo kot na politični čudež. Vsak, kdor je le malo zasledoval politični razvoj v naši državi, je lahko videl, da je vlada, da je dinastija kloneč sili in ne lastnemu nagonu sprijaznila se z demokratično zahtevo splošne in enake volilne pravice. Izpremenjene kulturne

razmere, gospodarska preobrazba sta zbudila v zgodovinski nujnosti v srei h l j u d s k i h plasti revolucijo, ki je lani vzplapolala v pravi vihar. In pritisku tega viharja, te revolucije od spodaj se je krona udala in dala besedo. In če dano besedo s primerno energijo izvršuje, kaže s tem le, da ima več smisla, več instinkta za lastni obstanek, kakor naši liberalci, katerim njih programske besede družega niso kot navdušenje za reči, ki si jih ne žele.

Občinski odbor v Seleich je sklenil letos kakor lani občinsko naklado na opojne pijače. Nečemo premotrivati, če je ta sklep umesten ali ne, omeniti hočemo le, da se je lani kakor letos poslal na pristojno mesto ugovor zoper ta sklep občinskega zbora. In to je zanimivo! Občinski odbor v Seleich je ves klerikalen in vendar je podpisala ugovor velikanska večina občanov. Bile so cele vasi, kjer ni nikdo odrekel podpisa. Iz tega se vidi jasno, da ljudstvo ni istih misli kakor občinski odbor in da se ob času volitev uda le duhovskemu terorizmu. Naš kmet voli sicer klerikalno vsled duhovskega pritiska, a v žepu stiska pest.

Društvo slovenskih trgovskih potnikov. Udeležba pri sestanku glede ustanovitve društva slov. trg. potnikov, ki se je vršil v nedeljo 16. t. m. ob 10. uri predpoldan v restavracijskih prostorih „Narodnega doma“ v Ljubljani je jasno pokazala, da vlada med stanovskimi tovariši dokaj zanimanja za tako društvo, saj so se ga vdeležili vsi v Ljubljani slučajno se nahajajoči slovenski tovariši, hrvatski tovariši pa so poslali svoj brzojavni pozdrav. Gosp. Armič je pozdravil navzoče, utemeljeval potrebo združitve trgovskih potnikov ter pojasnil namen takega društva, društvo naj bi delovalo na socialnem ter kulturnem polju v korist svojih članov. Glede socialne strani njegovega programa bi bilo vpoštovati podpore brezposelnim ter onemoglim članom, izposlovanje različnih bonitet v hotelih in pri prometnih sredstvih, nadalje službena posredovalnica, brezplačna pravna zastopstva ter pospeševanje nastavljanja slovenskih trgovskih potnikov. V kulturnem namenu naj bi se prirejela podučna potovanja društvenih članov v industrijske kraje, slednjič bi bila tudi njegova naloga vstanoviti društveno informacijsko pisarno. Ta program bodočega društva se je vsestransko z velikim veseljem pozdravil, ter se potreba takega društva splošno priznala. Glede ugodnosti dunajskega „Reform Verein-a“ je poročal gospod Sever, gospod Tersan pa je predlagal, da vstanovi društvo „Merkur“ poseben odsek trgovskih potnikov ali pa se naj priklopijo slovenski trgovski potniki kakemu dunajskemu društvu, kar se je pa odklonilo, in sicer z ozirom na to, ker bi se s tem nalagalo društvom naloge, katere pa ista, posebno kar se tiče socialne strani programa, nikakor ne bi izvršila in tudi izvršiti ne mogla. Slednjič se je tudi sklenilo povabiti k pristopu vse jugoslovanske potnike. Na predlog g. Vidica se naprosi vse slovensko in hrvatsko in srbsko časopisje, da to akcijo vstanovitve društva po možnosti podpira, na kar se je sestanek zaključil.

Sestanka trgovskih potnikov, ki se je vršil včeraj dopoldan v restavraciji „Narodnega doma“, se je udeležilo lepo število gg. tovarišev. Po poročilu o splošnem programu društva se je razvila živahna debata o različnih stanovskih vprašanjih, med drugim se je tudi razmotrivalo vprašanje o ustanovitvi strokovno potniških kurzov. Nato se je prešlo na posvetovanje o načrtu društvenih pravil, ter se je nekaj paragrafov bilo že sestavilo. Nato se je pa ob 12. uri vsled pomanjkanja časa prekinilo posvetovanje ter sklenilo sklicati za nedeljo, dne 30. t. m. v „Merkurjevih“ prostorih Narodnega doma prihodnji sestanek, da se nadaljujejo pripravljalna posvetovanja, h katerim se vsi gg. tovariši najvljudneje vabijo.

Načrt savske regulacije od Brežic do Jesenic s skupnimi stroški 1,500.000 K je notranje ministerstvo odobrilo. Regulacija se izvede v 10. letih, gradnjo bo vodila država v lastni režiji.

Poslopje II. drž. gimnazije je — kolikor je surovega dela — dograjeno. Izroči se poduku

drugo leto jeseni in bo seveda takoj premajhno kakor se je to zgodilo pri I. ljublj. drž. gimn. Takšna štedljivost je skrajno neumestna in — neumna.

Javna ljudska knjižnica v Kranju. Na zadnjem občnem zboru Čitalnice v Kranju so sklenili čitalnično knjižnico spremeniti v javno ljudsko knjižnico.

Zensko telovadno društvo v Ljubljani priredi v torek, dne 1. januarja 1907. v telovadnici „Narodnega doma“ javno telovadbo članic in gojenk drugega oddelka. Polovico čistega dobička je namenjenega v korist Gregorčičevemu spomeniku. Spored: 1. Vaje s praporeci v obliki zvezde. 2. Vaje na bradljah v skupinah. 3. Vaje z obroči. 4. Vzorne proste vaje. Vse točke spremlja slavna „Ljubljanska društvena godba“. Začetek točno ob petih popoldne. Vstop je dovoljen le proti izkazu vabila. Cene prostorom: Sedeži v dvorani in na galeriji 1 K, stojišča 60 vin., dijaki in otroci 30 vin. Preplačila se hvaležno sprejemajo. Vstopnice se dobivajo v trgovini g. Lozarja na Mestnem trgu in na večer telovadbe pri blagajni.

K občinskim volitvam v Železnikih. Glede na dopis v Vašem cenjenem listu z dne 16. p. m. št. 66, naslovljen: „K občinskim volitvam v Železnikih“ prosim kot pooblaščenec fužinarjev v Zgornjih Železnikih, da sprejmete na podlagi § 19 tisk. zak. v zakonitem času in na zakonitem mestu sledeči popravek: 1. Ni res, da je po krivdi fužinarjev prenehala žebljarska obrt in da so si fužinarji polnili žepe s tisočaki delavskih žuljev in ni res, da so prepustili revne, izsesane delavce, ko je opešala žebljarska obrt, lastni usodi, češ mi smo preskrbljeni, drugi naj skrbi vsak za se. Res pa je, da fužinarji niso odpustili nobenega delavca žebljarske obrti, marveč so žebljarski delavci sami opustili največ takrat, ko se je gradila cesta v Petrovo brdo in nova železniška proga: kolikor jih je pa ostalo, stoje še danes kot žebljarski v delu. — 2. Ni res, da so fužinarji izročili svoje iznemogle delavce občini v oskrbo, ali pa da so iskali pri tem še svoj poseben dobiček. — 3. Ni res, da je bil gozd „Kovaški vrh“ nekdanj občinska last; res je pa, da je bil od pamtiveka last fužine Zgornji Železniki. — 4. Ni res, da so fužinarji bili kedaj neomejeni gospodarji občinskega premoženja. — 5. Ni res, da so pred leti ali sploh kedaj napravili kako zvito manipulacijo, po kateri si sebi lasté imenovano zemljišče; res pa je, da take manipulacije nikdar napravili niso, ker so bili stoletja v izključni mirni in dejanski posesti tega zemljišča. — 6. Ni res, da utemeljujejo svojo lastninsko pravico glede „Kovaškega vrha“ edino s tem, da že mnogo let plačujejo davek od tega posestva. — Res pa je, da je „Kovaški vrh“ že v stari zemljiški knjigi, ustanovljeni okoli leta 1785, pod urb. št. 253 stran 534 ad dominium Železniki in istotako tudi v novi c. kr. zemljiški knjigi vpisan kot izključna last fužine v Železnikih in da je že c. kr. okrajna oblast z odlokom z dne 3. sept. 1840. št. 1465 oziroma c. kr. okrožni urad z odlokom z dne 28. avgusta 1840. št. 12217 dovolil lastnikom fužine, da to posestvo med seboj razdele. — 7. Ni res, da so fužinarji kratko in malo prepovedali nekdanjim svojim delavcem sekati drva v „Kovaškem vrhu“ in ni res, da so žebljarski in fužinarski delavci imeli kako tako starodavno pravico. — Res pa je, da fužina še danes vsem svojim delavcem, bivšim in sedanjim dovoljuje vsako leto popolnoma iz proste volje sekanje drv za kurjavo v „Kovaškem vrhu“ in da je še dne 21. okt. tega leta dala javno razglasiti, da naj vsi nekdanji fužinarski delavci in žebljarski, ki bi radi drva iz tega gozda dobivali, prosijo pri fužini, nakar jim bo le-ta les za kurjavo takoj odkazala. — 8. Ni res, da si hoče fužina ohraniti kako krivično posest ali pa kako nadvlado v občini. — 9. Ni res, da je dozdevno nezadovoljnost ljudstva pripisovati na rovaš fužinarjev, res pa je, da fužinarji v tem pogledu niso ničesar zakrivil. — V Ljubljani, dne 5. grudna 1906. — Za fužino Zgornji Železniki: Anton Globočnik.

Prosveta.

Gledališki teden. V nedeljo popoldne so se igrali Anzengruberjevi „Pod križevalci“, ki jih je mestoma c. kr. cenzura oskubla. Tako med igralci kakor v godbi smo opazili preveliko komodnost, ki je vse graje vredna; tudi popoldanske ljudske predstave morajo glede izvajanja stati na umetniški višini, če nečejo zgrešiti svojega vzgojnega cilja. Tudi ne kaže predmestnemu okusu delati prevelikih koncesij; je namreč med dovtipom in neduhovito banalnostjo v kretnji ali besedi velik razloček. — „Rigoletto“ se je za letošnjo sezono poslovil; ohranil se je na prejšnji višini. — „Prodana nevesta“ je bila odločno boljša kot pri prvi reprizi. Prednašanje g. Skalove, ki je naznanila svojo nedisponiranost na uvaževanje, je bilo začetkom 1. dejanja precej šibko in neizrazovito; pozneje, že koncem 1. akta pa se je povzpela v svoje sfere in občinstvo ji je plačalo užitek z viharnim aplavzom. — Glede „Pepelke“ velja gorenja opomba o banalnosti. V drugi podobi — na kraljevem dvoru — je ležala v igri vrhutega neka neživahnost, neokretnost, lesenost. — Cankarjev „Za narodov blagor“ je že v tretji napolnil gledališče; tako je Cankarjeva komedija, ki zahteva od občinstva precejšnje kulturnosti in umevanja, tudi v financijelnem oziru za naše gledališče dobrodošla. Sicer je prišel ta ali oni, premoten od časnikarskih vestij o izmišljenih demonstracijah proti Tavčarju, iz škodoželjnega namena, da vidi, kako bodo Tavčarja pri živem telesu na odru razrezali. Tega seveda niso videli — iz preprostega razloga, ker Cankar Tavčarja v svoji komediji ne mesari. Videli pa so pekočo satiro na osebni kult voditeljev, na politično malikovalstvo, na zastrupljajoče klikovstvo, ki je pri nas tako zelo razširjeno. In ne le pri nas! Toda dočim poznajo drugod, v večjih razmerah, tako cvetje le v provincijalnih gnezdih, okrog lokalnih veličin, se giblje pri nas vsa narodna taktika v tem usodnem znamenju politične dekadence. V tem pa si nimata stranki druga drugi prav ničesar očitati. Za vse politično dresirane ljudi je Cankarjeva satira koristna in potrebna lekcija: kaže jim v kričečih potezah, kako bi njih maliki lahko izgledali. In če je klerikalno časopisje prvo pograbilo po krepelu in začelo prav nespodobno kazati s prstom, priča to le o večji drznosti a ne o manjši brezvestnosti in nesramnosti. — Igralo se je dobro, kakor doslej; veseli nas, da je igra zadovoljivo naštudirana. Želeli bi le, da v dialogih med posameznimi nastopajočimi osebami ni toliko odmora, kakor smo ga v sredo še celo občutili; taka neakuratnost prav zelo moti vtis, zlasti pri dramih, ki je zidana na moč duhovitega dialoga. X

Iz pisarne slovenskega gledališča. V soboto, dne 29. t. m. se uprizori prvič na slovenskem odru slovita Hauptmanova dramatska bajka „Potopljeni zvon“ v Funtkovem prevodu. Henrika igra g. Taborsky, Rutico ga. Taborska, Magdo gea. Noskova.

Akademija. Član dr. Drag. Lončar predava dne 28. in 29. decembra v „Ljudskem odru“ v Trstu in dne 30. decembra v „Javni ljudski knjižnici“ v Nabrežini o predmetu: Iz polpretekla zgodovine slovenskega naroda ali dr. Janez Bleiweis in njegova doba.

Lista „Zadruga“, strokovno glasilo Zadrugne Zveze v Celju, katero bode v bodoče slednja izdajala zopet v lastni režiji in ki se bode bavila edino le s pospeševanjem združništva in narodnega gospodarstva s posebnim ozirom na kmetijsko združništvo, je izšla prva številka že za Božič t. l. List bode začasno mesečnik in se bode po potrebi izdajal pozneje bolj pogosto. Zadruga, ki so učlanjene pri Zadrugni Zvezi v Celju, bodo dobivale list v par izvodih brezplačno. Zadruga in društva, ki v Zvezi niso učlanjene, kakor tudi kmetijska, bralna, izobraževalna in druga društva, čitalnice in posamezniki i. t. d. pa dobijo list za ceno 3 krone. Udje zveznih članic pa dobe list za 2 kroni na leto. Vse zadruga in razna društva,

ki žele list naročiti oz. dobiti na ogled prvo številko, naj izvolijo to naznaniti po dopisnici uredništvu lista „Zadruga“ v Celju, Schillerjeva cesta 3.

Poziv na usmiljena srca.

(Zavod sv. Nikolaja v Trstu, zavetišče za brezposelne služkinje).

Ne moremo pobljže raziskovati vzrokov, radi katerih na tisoče slovenskih deklet zapuščajo svoj tihi dom in drvi v velikomestno vrvenje. Večkrat jih sili v to v resnici le revščina. V skrbi za svoj obstanek in želeč svojim starišem pomagati, se ločujejo s težkim srcem od svojega doma in gredo v nepoznani svet, s strahom in upom. Z velikim trudom so si prihranile komaj toliko, da imajo za pot do nameravanega mesta. Brez vsakih sredstev, brez izkušenosti, brez poznanja tujega jezika, nevede za velikomestne spačenosti, se plaho vedejo že v vlaku. Joj in gorje, če zapazi tako zadrego kak razuzdaneč. Nevarnost je še večja za posameznice, če potujejo same brez spremstva. Večkrat je tako potovanje samo že potovanje v pogubo. Toda tudi, če so naše mladenke srečno dosepele v mesto, kamor so bile namenjene, ni še končala za-nje nevarnost. Zloglasni brlogi so razprostrli svoje mreže na vse konce in kraje, da dobe novega svežega plena.

Bistremu očesu satanskih pomagavcev in pomagavk ne izbegne nobeno neizkušeno dekle, ki izstradano in izmučeno od dolgega potovanja stopi omahovaje prvokrat na tla velikomestnih postaj navadno ob omamljajočem svitu električnih luči, z boječim pogledom in težkim srcem — nevede kam.

V zadnjem času so sicer hvala Bogu po postajah posebne varuhinje deklet, ki imajo na prsih na belorumenih trakovih pripete svetinjice „Materi Božje dobrega sveta“. Toda število teh je še premajhno in zato so na novo došle mladenke še vedno v velikih nevarnostih. Zvičajnost in predrznost pokvarjenega sveta napreduje dan za dnevom.

Nevarnost za slovenske mladenke je v Trstu tem večja, ker je Trst ne le svetovno, temveč tudi obmorsko mesto, kamor se steka najpodlejši živelj vseh vetrov.

Omenjene varuhinje spremljajo slovenska dekleta v „Zavod sv. Nikolaja“. Toda večkrat vedo slovenske mladenke že doma, da obstoji v Trstu ta „Zavod“ in zato gredo naravnost v to zavetišče, kakor da bi šle domov. Z materinsko ljubeznijo sprejema „Zavod“ v svoje naročje te neizkušene, da jih za časa, ko bivajo v tem varnem domovju potrpežljivo vsposablja za novo življenje po službah, opozarjaje jih na dolžnosti, ki jih čakajo in na čednosti, katere morajo imeti, svareč jih pred nevarnostmi, ki jim bodo znale pretiti.

Res preimenoitno socialno delo opravlja „Zavod“ v korist novodošlih deklet, toda ravno tako je to zavetišče za one služkinje, ki izgube službo in morajo čakati, predno dobe novo.

V mesto dospela dekleta prinesejo seboj nedolžno in nepokvarjeno srce in pa še v živem spominu nauke, katere so jim zabičevale ob slovesu skrbne matere s solznim očesom. Ko so pa dekleta delj časa v mestu, vidijo, slišijo in izkusijo mnogo pohujšljivega, tako, da raste za-nje tudi nevarnost lastnega pohujšanja.

Če tedaj izgube službo in nimajo nikakega opravila in morda tudi ne sredstev, so naravnost v obupnem položaju. Za take je ravno „Zavod sv. Nikolaja“ močna obramba.

Mirno prenočišče, zdrava hrana, primerno delo, družinsko življenje, lepi nauki, lažja prilžnost za novo službo, vse to daje brezposelni služkinji novo čednostno moč in veselje.

Kdor vse to čita, si gotovo misli, da zares neizogibno potreben je „Zavod sv. Nikolaja“ in vsakemu dekletu, ki pride v Trst, ali pa če v Trstu izgubi službo in si ne more precej dobiti druge, svetuje, da gre v to zavetišče. Vsak tak nasvet je res plemenit in dober, toda zavedni rodoljubi in usmiljene rodoljubkinje, še bolj potrebno je, da se ta „Zavod“ pomaga vzdrževati.

Sveta dolžnost vsakega je, da po svojih močeh podpira „Zavod“, ki nima nikakih glav-

nic, temveč še dolgove in primanjkljaje. To ne izvira morda od napačnega gospodarstva, ker vsakomur je odprt dnevnik, ki kaže, da so dohodki daleč premajhni, stroški pa naravnost ogromni.

Koncem meseca novembra je bilo 339 K 44 st., koncem oktobra 368 K 23 st., koncem septembra pa celo 400 K 39 st. primanjkljaja, in ta primanjkljaj trpe navadno osebe, katere so za „Zavod“ itak že mnogo žrtvovali. „Zavod“ vzdržujejo le milodari. Zato se vsak še tako majhen dar hvaležno sprejme. Odkar obstoji zavod, je v njem našlo varnega zavetja 7665 slovenskih deklet.

„Zavod sv. Nikolaja“ nima namena vabiti dekleta iz dežele v mesto in jim preskrbovati služb, marveč skrbi le za dušni in telesni blagor onih deklet, ki so primorana iskati v mestu vsakdanjega kruha. Z združenimi močmi ohranimo si velevažni in prepotrebni „Zavod“ — in storili smo mnogo. — Trst, dne 6 dec. 1906, na praznik sv. Nikolaja. — Karla Ponikvar, predsednica; Roža Gregorin, podpredsednica; Marija Žitnik, voditeljica; Maša Grom, blagajničarica; Frančišek Gustin, duhovni voditelj.

Gospodarstvo.

Kmetovalci, gnojite z razklejeno kostno moko!*

Pod tem naslovom je izšel v št. 255 „Laibacher Zeitung“ in pozneje v „Slov. Narodu“ in v nekaterih drugih domačih listih sestavek kmetijsko-kemičnega preizkuševališča v Ljubljani. V tem članku je bilo povedano, da smo dosegli s triletnimi gnojilnimi preizkusi z razklejeno kostno moko na trdinah (rudninskih tleh) in barskih tleh prav dobre uspehe. Na podlagi preizkusnega izida smo potem kmetovalcem dobrohotno svetovali, da naj rabijo namesto Tomasove žindre razklejeno kostno moko kot gnojilo in to iz enostavnega razloga, ker ima le-ta dvakrat toliko fosforove kisline v sebi, je enakovredna Tomasovi žindri in v nekaterih slučajih celo boljše deluje od nje. Poleg tega pa je razklejena kostna moka dokaj cenejše gnojilo. Dejali smo, da vsakdo, ki rabi Tomasovo žindro namesto razklejene kostne moke, čisto po nepotrebnem zapravi 182 kron pri vagonu Tomasove žindre in smo to svojo trditev tudi s številkami dokazali. Ker trpe kmetovalci na ta način škodo za več tisoč kron, je bila naša dolžnost, da smo jih na to opozorili.

Vsak strokovnjak mora vedeti, da imajo kmetijsko-kemična preizkuševališča prvo in glavno besedo v gnojilnih vprašanjih. Naš članek je bil popolnoma objektivni in stvarni in zato se nam niti sanjalo ni, da bomo ž njim razdražili sršene.

Toda glej, v št. 286 in 277 „Laibacher Zeitung“ in v št. 275 „Slov. Naroda“ se je gosp. Gustav Pire nenadoma preobrazil v agrikulturnega kemika, pobija naše izkušnje glede razklejene kostne moke ter očita preizkuševališču „lahkomiselnost“. Ne čutimo potrebe, da bi nas lajiki poučevali v kmetijsko-kemičnih vprašanjih in zato odkritosrečno priznavamo, da smo vse to, kar je povedal g. Gustav Pire proti razklejeni kostni moki, že zdavnaj brali v različnih reklamskih spisih tvornic za Tomasovo žindro.

Omenjene tvornice delajo namreč iz čisto umljivih vzrokov kričečo reklamo za Tomasovo žindro ter obenem izkušajo izpodbiti ostala fosforova gnojila in med njimi zlasti razklejeno kostno moko in sicer s tem, da jih opisujejo kot malovredna in predraga. Če pa ima kdo pogum in jim oporeka, tega takoj strastno napadejo. Todo to delo ne izvršujejo tvornice same, ampak njih agenti.

V omenjenem članku g. Gustava Pira se navajajo izidi gnojilnih preizkusov z razklejeno kostno moko, ki so bili napravljeni v Halle n. S., Proskavi, Weihenstephanu, Moskvi in v Stokholmu. Vsak strokovnjak pa mora vedeti, da zavisni učinek fosforovih gnojil od talnih in podnebnih razmer. Mi pa ne živimo niti v Proskavi niti v Moskvi in tudi ne v Stokholmu, ampak

* S tem je za nas polemika končana. Ured.

na Kranjskem. Da pa se omenjene razmere na Kranjskem popolnoma razlikujejo od onih v zgoraj omenjenih severnih krajih, ve pri nas že vsak kmetski otrok. Iz tega vzroka nimajo omenjeni preizkusni izidi za nas nobene vrednosti, ker ne dokazujejo prav nič.

V omenjenem članku se polaga posebna vrednost na izid preizkusov, ki jih je napravil z razklejeno kostno moko dr. Pavel Wagner v Darmstadt. Dr. Adolf Mayer se je izrazil v svojem delu (Lehrbuch der Agrikultur-Chemie II. Bd. 2. Abt. 5. Aufl. str. 1057), ki mu je doneslo svetovno slavo, o Wagnerjevih preizkusih, kakor sledi: „Reakcija proti uporabi kostne moke izvira poglavitno od primerjalno neugodnega zadržanja v njej se nabajajoče fosforove kisline pri gnojilnih preizkusih od Wagnerja in Märkerja v posodah (Töpfen), dočim je njeni uporabi praktična izkušnja na prostranih zemljiščih, posebno na Vestfalskem, Vzhodnem Pruskem in v provincijah ob Vzhodnem morju, zlasti na tleh, ki niso prerevna na fosforovi kislini, zelo ugodna. V čem da leži to protislovje, se je od tedaj vedno bolj razjasnilo. Videli bomo pozneje, da imajo preizkusi v posodah à la Wagner le omejeno posebnost, ker so v njih marsikateri vegetativni pogoji drugačni, kakor na polju in zlasti pa so izidi prenačljivi.“ Iz tega se vidi, da se to, kar navaja Wagner proti razklejeni kostni moki in kar trobijo tvornice za Tomasovo žlindro ter njih agenti lahkomišelnim kmetovalcem na uho, tako rekoč v nič poizgubi.

Gospod Gustav Pire je pozabil na to, da živimo v Avstriji in da pridejo za nas v prvi vrsti sodbe o kostni moki avstrijskih kapacitet na polju kmetijske kemije v poštev.

Pokojni sekejski šef v e. kr. poljedelskem ministrstvu in nekdanji ravnatelj e. kr. kmetijsko-kemičnega preizkuševališča na Dunaju dr. Emeric Meissl pravi o razklejeni kostni moki z ozirom na gnojilne preizkuse, ki jih je napravil, sledeče: „Fosforova kislina v razklejeni kostni moki je tedaj povprečno, v kolikor pride množina pridelkov in pogostost boljših uspehov v poštev, prej ugodnejše, nikakor pa ne slabejše, in kar se tiče dobrote pridelkov, prav tako dobro učinkovala, kakor fosforova kislina v Tomasovi žlindri.“ (Zeitschrift für landw. Versuchswesen in Oesterrei 1898, str. 55).

(Konec prihod.)

Stavbeno, umetno in konstruktorsko ključavničarstvo.
Hidravlične vidre in sesalke.

JOSIP WEIBL

J. Spreitzerja nasl.

Ljubljana

Slomškove ulice 4.

Žično omrežje na stroj, ohajilne mize, ograje na mirodvoru, vežna vrata, obmejno omrežje, stolpni križi, balkoni, verande, štedilniki itd. 12-10

Odlikovana

v Parizu s časnim križcem, diplomo in zlato medaljo.

Patentirana v 30 državah.

➔ Streha prihodnosti! ➔

Cementna zarezna strešna opeka

iz portland-cementa in peska

Praktična! ➔ Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:

Janko Traun

izdelovatelj cementnin na Glincah pri Ljubljani.

Poskusite in priporočite izdelke

Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnih zastoj.

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvažnejša knjiga o preoblagodarjenju z otroci. Z nad tisoč zahval. pismi pošilja diskretno proti 90 v. v avstr. poštah iz znamkah ga. A. Kaupa, Berlin S. W. 296 Lindenstrasse. 50.

PFAFF šivalni stroji

so najboljši

za družinsko uporabo. Šivajo, krpajo in vezejo. Neprekosljivi za obrtne namene, šivajo naprej in nazaj.

! Kroglasto ležišče !

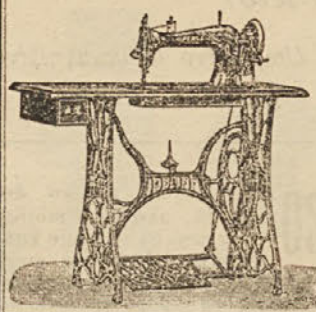
Glavni zastopnik

Fr. Tschinkel

Ljubljana • Kočevje

Mestni trg 9. v gradu.

52-29

Češko posteljno perje po nizki ceni!

5 kilo: novo naskubljeno K 9-60, boljše vrste K 12-—, belo puhasto naskubljeno K 18-— K 24-—, snežnobelo puhasto naskubljeno K 30-—, K 36-—. Razpošilja se

franko po povzetju. Zamenja se ali vzame nazaj proti povrnjeni poštnini.

Benedikt Sachsel, Lobes 369, P. Plzen, Češko

David Seravalli

Kiparstvo in tovarna za umeteljni kamen 12-11

v Ljubljani, Slomškove ulice 19

Vsa kamnoseška dela so izvršena iz umetelnega kamna.

Izdeluje cementne cevi, stopnice, podstavke, ograje, strešne plošče, različne cementne plošče za tlak, vodomete, žlebove in školjkaste izlive za vodovode, žlebove za krmo konjem in govedi, okraske, podobe, fasadne dele, plošče in tlak iz mavca za stene in stropne. Zaloga blaga iz kamenine in zaloga šamofne opeke.

Zastopstvo za obočne stropne trame, patent „THRUL“.

Vse je narejeno solidno, strokovnjaški, po zmernih cenah in pod garancijo.

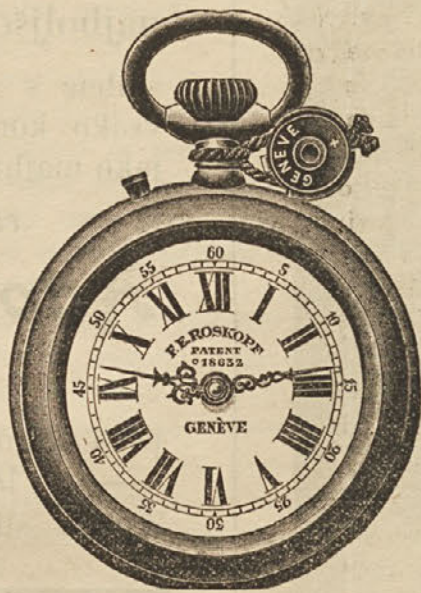
Rimska cesta 2.

Milserjeve ulice 5.

Prva kranjska tvornica klavirjev v Ljubljani

WARBINEK-ovi
piani so neprekosljivi!

Klavirji, harmoniji, tudi samoigralni, električni. Prodaja se tudi na obroke. Stare klavirje jemljem v zameno. Dajem tudi na posodo. Uglasevanja in poprave se izvršujejo točno in dobro. Solidne cene. Petletna garancija. Prepričajte se osebno.

Krasna novoletna darila

priporoča

FR. ČUDEN

trgovina z urami, zlatnino, srebrnino in dragulji

v Ljubljani, Prešernove ulice.

Le „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!

Cenjenim naročnikom
in somišljenikom
srečno novo leto!

Uredništvo in upravništvo
«NAŠEGA LISTA»

Z malo glavnicco

se zasluži veliko denarja, ako se z mojimi (Ekstrakti) izdeluje žganje in likere na mrzli doti. Kdor z mojimi izvlečki (Ekstrakti) manipulira, mu jamčim za najboljši uspeh. Kdor se te izvrstne kupčije hoče vzdeležiti, naj pošlje svoj natančni naslov pod imenom „Prva tovarniška tvrdka 80400“ na anončno ekspedicijo Ed. Braun, Dunaj, I., Rotenturmstrasse 9.

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je
Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslavno, izvrstno domače sredstvo.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko.

Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot najboljšo domače sredstvo za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko razpošilja le proti predplači ali povzetju.

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogoški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko. Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja
eksportna tvrdka!

H. Suttner urar Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju
priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastonj in poštne prosto. 26-35

Oglejte si — **poljedelskih strojev**, slamoreznic, čistilnic, mlatilnic, gepelnov in največjo zalogo preš za grozdje in sadje, stedilnikov, peči, železnih nagrobnih križev itd. pri

FR. STUPICA V LJUBLJANI
na Marije Terezije cesti št. 1
in na Valvazorjevem trgu 6, nasproti Križanske cerkve.

Ravnoram zamorete kupiti vsak čas po najnižjih cenah traverze, železniške šine, cement in vse druge stavbne potrebščine, razno orodje, sesalke za vodo, vino in gnojnico, vseh vrst tehtnice in uteži in vse druge v železninsko stroko spadajoče predmete.

Večkrat premirano!

Glinaste peči

štedilnike, banje za kopeli, kakor tudi kipe, vaze in druge glinaste izdelke v vseh barvah,

trpežne in poceni
priporoča

August Drelse

prva in največja tovarna peči in glinastih izdelkov v Ljubljani.

(111)

Izvirni Singerjevi šivalni stroji se dobe le pri

Singer Ko.

akc. družba za šivalne stroje (108)

Ljubljana, Sv. Petra cesta

Svarimo s tem najnujnejše svoje odjemalce pred šivalnimi stroji, ki jih ponujajo drugi trgovci pod imenom „izvirni Singere“. Ker mi svojih strojev nikdar ne oddajamo takim trgovcem, obstoje tako „izvirni Singerjevi stroji“ k večjemu iz starih rabljenih, iz tretje roke dobljenih šivalnih strojev, za katere ne moramo niti prevzeti kakega poročila, niti doposlati pesamnih delov.

Izborno zalogo vsakovrstnih novih in starih vin v sodih in steklenicah priporoča

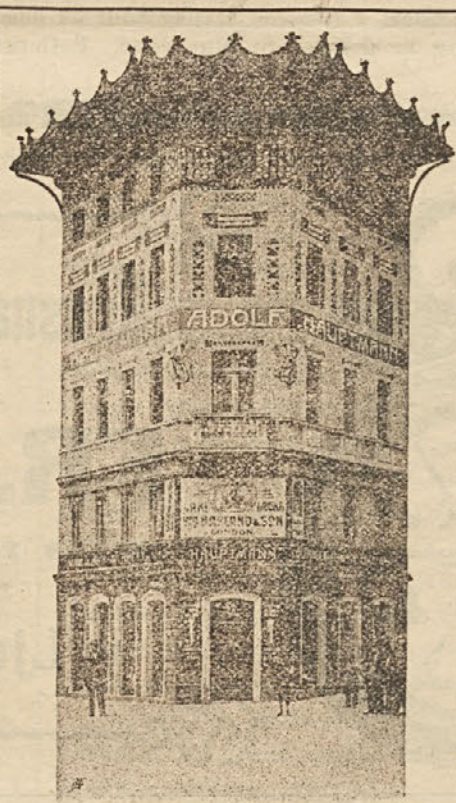
ANTON MÜLLER

vinotržec v Domžalah

(Kranjsko).

Priporočajte
povsod
„Naš List“

Prodajna debelo.

— Ustanovljeno leta 1832. —

Priznano najboljšo **oljnate barve**

zmlete s stroji najnovejše sestave, prekašajo vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z jako majhno množino pobarvati veliko površino,

razpošilja po nizkih cenah

Adolf Hauptmann

v Ljubljani

prva kranjska tovarna oljnatih barv, firneža, laka in steklarskega kleja.

Zaloga slikarskih in pleskarskih predmetov.

Ilustrovani ceniki dobe se brezplačno.

Prodajna na drobno.

Tiskovine

za industrijo, trgovino in obrt od navadnega trgovskega zavitka do obširnega cenika. Tisk umetniških razglednic.

Postrežba točna.

TISKARNA KNJIG IN UMETNIN A. SLATNAR V KAMNIKU

IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJSE ENO- IN VECBARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO □ PRIZNANO LICNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo

„Našega Lista“ s prilogo „Kamničan“ in „Slov. Gospodinja“ ter „Oglasnika“.

Trgovina s papirjem in pisalnimi potrebščinami.

Knjigoveznica.